

tru pacea și liniștea cantonului, cât și pentru siguranța lor. Consiliul federal însă a rămas firmă pe lângă hotărârile de mai înainte și a îndrumat pe Künzl să libereze pe prizonieri fără întârziere și să disolve la moment guvernul provizoriu al liberalilor, er dispozițiunile lui de până acum să le declare de nule.

Cu toate măsurile luate de guvernul central prin Künzl, imputernicitul său, dispozițiunile lui nu au putut fi puse până acum în praxă. Guvernul liberal provizoriu încă nu s'a supus ordinilor lui Künzl. În urma acesta „Liberté” organul conservatorilor (ultramontanilor) provocă populațiunea la o contrarevoluție. Situația este foarte încordată.

Procesul de presă al „Tribunei.”

În numărul de Duminecă am publicat o scurtă dare de seamă despre acest proces și am citat și principalele pasaje din articolul incriminat, cari au servit ca basă acușării.

Reproducem acum, după „Tribuna”, acea parte a actului de acușare, subscris de procurorul superior din Tergul Mureșului. *Vita Sándor*, în care se formulează acușările, observând, că în tot actul se scot din textul articulelor numai anumite pasaje, dându-i-se astfel de multe ori altă sens:

Articolul dela 15—16 Martie a. c. al numărului diară, publicat în Nrii 50 și 51 cu titlul „Kossuth și Tizza”, în pasagele mai sus expuse ține direct pe „compatrioții Maghiari”, adică pe locuitorii de limba maghiară ai națiunii politice ungare, de asupritorii și chinuitorii naționalității române, cu totul separată de acesta și totu-deuna dată în lături, pe care Maghiarul a scos-o din cadrul constituției și nu o privește de altceva, decât de sclavă. Românii au suferit toate insultele Maghiarilor, și după ce cu toate aceste ținu cu țăriă la naționalitatea lor, sunt aruncați în temnițe și condamnați. De aceea paharul suferințelor Românilor s'a umplut, și sunt pregătiți, decât este necesar, să se apere existența naționalității lor, periclitată de Maghiari, până la cea din urmă picătură de sânge. Din cauza acestei grave eventualități Românii sunt făcuți atenți să țină și mai departe la programul lor de până acum și să-l păzescă cu moderațiune, căci timpul frângerii pâinii este deja aproape.

După expresiunile mai sus expuse ale articolului din numita foia, publicat în Nrii 102 și 103 dela 17 și 18 Maiu a. c. sub titlul „Noi și ei”, răbdarea pacnică îndelungată a Românilor a ajuns la margine. „Așa nu se poate mai departe”. „Vor să siliți a se considera de supuși altui stat”, pentru că Maghiarii în interesul favorizării unei anumite masse de oameni abuză de drepturile celorlalți locuitori. — În Ungaria „altceva înseamnă a fi Maghiar, a fi Român sau Sas”. Sub „națiune” se înțeleg Maghiarii privilegiați, er sub „naționalitate” Românii, Croații, Sașii și

Tăuții puși într-un rang cu țiganii fără patriă. „Ce ar face Maghiarii, ar recurge la numărul și puterea lor trupescă”. Maghiarii ar trebui „să se plece, sau să se plece”. Er la întrebarea, că ce ar face Maghiarii, decât Românii nu ar mai recunoște supremația și stăpânirea Maghiarilor, spune pe față: „Ar curge sânge, pământul s'ar acoperi cu cadavre, der s'ar curăți aerul și din pământul udat cu sângele nevinovaților s'ar plămui patria noastră comună, care de bună seamă nu ar fi numai a Maghiarilor”. „Atunci s'ar vedea — — — cine sunt ei și cine suntem noi. Resultatul final ar fi: „ei prin noi și noi prin ei”. „Până când în vinele noastre mai pulsează o picătură de sânge român, nu vom permite, ca aceea să curgă într-un pahar cu săgele semînției lui Árpád”, căci pe Maghiari „spre nenorocirea lui” și „spre rușinarea Europei culte și numai un noroc orb l'a făcut ceea-ce este”. — — — „Singură Europa va fi chemată să decidă cândva asupra viitorului acestei patrii”. „Europa va avea să se declare, asupra dreptului nostru public”. „Ei și noi”. — — — „Bine va fi ore, ca noue alții să ne clădescă casă și să așternă masa pe seama noastră? Ore bine e să nu ne scim noi vindeca durerea și amăriciunea, care ne pîtrund?”

De aceea află de lipsă a limpedei situațiunea politică a Românilor, pe care o resolvă în articolul de sub II precum urmază: „Ei (i. e. Maghiarii) sunt domni și stăpâni, noi (i. e. Românii) suntem supuși și cerșitori. Tote pentru ei în numele statului și nimic pentru noi în numele patriei. Trebuie să distingem bine. — — — Maghiarul altceva înțelege sub stat și altceva sub patriă. Statul este pentru Maghiari o pâne, din care numai Maghiarul singur poate tăia și mânca. Tocmai de aceea ideea de stat maghiar nu poate permite ca afară de Maghiari și alții să potă gusta din această pâne. Patria din contră este un ogor, la a cărui cultivare toți trebuie să lucrăm, noi naționalitățile ca vite și unelte agricole, er Maghiarul ca stăpân și bețel și corbaciul.” — „Ei — — — la 1848 sub influența tunurilor și a furelor ridicate în toate părțile Ungariei și Transilvaniei au făcut legile brutale, la care se provocă.” — — —

„Ei, cari la 1866 au trădat patria și interesele Tronului, nu ar trebui să uite, că mai pot veni asemenea și asupra patriei, când exemplul lor îl pot urmări și alte națiuni.” — — — „Se nu fiă Maghiarul în exercitarea drepturilor omenești mai îndreptățit ca alte națiuni, în cazul nostru mai îndreptățit ca fiii naționalităților nemaghiare din patriă.” „Ei, cari astăzi față cu noi Nemaghiarii își permit atâtea ilegalități, să nu uite, că pot veni timpuri, când și lor li-se va măsura cu măsura, cu care ne măsură noue.” „Ei — — — nu cugetă, că — noi nu numai îi putem numi străini, ci din contră îi și putem scoate din hotarele acestei patrii.”

Și aici, punând scriitorul articolului cazul acestei eventualități, întreabă: „Ce ar dice — decât — — — Românii, usându de dreptul celui mai tare în stat, ar începe a trimite pe Maghiarii

din Biharea în Dobrogea, pe cei din Maramureș în Moldova și pe Săcui în România, er pe cei din Transilvania ni i-ar lăsa noue Românilor din Ardél ca pradă?” Inegalitatea și reciprocă dintre Român și Maghiari „mai curând sau mai târziu va produce róle sale.” „Ideea de stat — — trebuie sfîrțită și stersă din lexiconul politic al Maghiarilor.” — „Pentru-că noi, la ale căror spate sunt frații noștri din regatul român, nici-când nu permitem să fim făcuți prizonieri culturii și ideii de stat maghiar. Rassa slavă din Ungaria. asemenea noue, până când stéua polară lucește atât de puternic și până când în partea sudică a Europei statele mici slavice se desvöltă în liniște și pace, și Sasul din Ungaria și Transilvania se uită spre Berlin și spre — — — Viena: până atunci sunt și rămân utopii deșerte ideile ca aceea a maghiarizării.”

„Noi — — — vom să rămânem reci și tari și să desvöltăm rezistență de granit pe pământul patriei față cu atotputernicia Maghiari.” — „Este acum întrebarea: Cine are să hotărască sorțea acestei patrii, majoritatea locuitorilor, pe care o formeză — străinii Ungariei, sau minoritatea națiunii. Să ne răspundă.” — — — „Când noi — — — vom înceta a exista cu mult mai înainte de noi, de Maghiari nici nu se va vorbi măcar.”

Pe când articolul de mai sus provădit cu titlul „Kossuth și Tizza” atribuie locuitorilor de limbă maghiară ai națiunii politice ungare astfel de procedură, care pe naționalitatea română pusă față în față cu Maghiarul pentru alipirea tare cătră naționalitate a membrilor ei prin asuprire, chinuire și scote din cadrul constituției îi tracteză ca pe sclavi, pentru care se reclamă sacrificarea celei din urmă picături de sânge din partea Românilor, căci timpul frângerii pâinii este aproape; pe atunci în pasagele mai sus amintite, în articolul „Ei și noi”, arată naționalitatea română, că fiindu-i toate drepturile dreptate, existența și desvöltarea națională calcate în picioare prin ilegalități, Maghiarul considerându pe Român ca pe o vită despoiată de toate drepturile omenești, dice că a sosit timpul, ca Românii și celelalte naționalități, provocându-se la majoritatea lor numerică și la puterea lor, să manifesteze față cu Maghiarul rezistență pe față pentru răpirea drepturilor lor.

După-ce mai sus indicații articolul prin conținutul lor acum schițat sunt cu desvôșire potriviți de a agita la ură contra națiunii maghiare atât pe naționalitatea română, cât și pe celelalte naționalități. După-ce în decursul pertractării pornită în mod legal s'a dovedit, că autorul articulelor amintite, și prin urmare și altă expresiunilor mai sus înșirate, este Ioan Macaveiu, capelan gr. cat. în Năsăud, care singur a recunoscută acesta, prin urmare contra lui, ca autorul expresiunilor mai sus amintite, îl acuză de delictul circumscris în §. 172 punct 2 al codicelui penal, adică de agitație contra naționalității comisă pe calea presei.

Asemenea pe basa §-lui 34 alu pantei imperiale austriace dela 27 Maiu 1852, aici în vigore, ridică totodată

acusa și contra lui Septimiu Albini, ca contra redactorului responsabil al numărului diară și rog cu onore pe onoratul presidiu al judecătorei de presă cu jurați, ca pentru pedepsirea faptelor predate în acusa mea să defigă și de pertractare, la acesta să citeze pe acușat și despre acesta să binevoască a mă înștiința și pe mine.

Lăsăm să urmeze acum *in extenso*

Discursul procurorului Dr. Ieszenszky.

Stimați domni jurați! Care e acusa pentru a cărei pedepsire sunt din nou silit să mă prezentez înaintea dreptului tribunal al d-vostre, în scopul de a cere satisfacție pentru noue ofense aruncate în fața națiunii? Care e acusarea, cu care națiunea maghiară, afară de cele expuse cu privilegiul pertractării ținute în timpul din urmă înaintea d-vostre, se îngreunează acum erăși și din nou?

Acusarea, stimați domni jurați, e aceea, că noi Maghiarii suntem singurii ruinatori și călbedători ai păcii și concordiei popórelor, ce trăesc în această țară, fiind-că Maghiarul cu arma vicleniei, a nedreptății și a forței aspiră la nimicirea directă a limbii, a propriei culturi și a instituțiilor bisericești ale poporului român. Fiind-că aproape de un pătrar de secol Maghiarul turmenteză și chinuesce pe Român, — așa dice acusatul, — îl exclude din parlament, dela justiția, dela administrația și arunca în temnițe pe bravi săi, ce se jeluesc. A sosit deci timpul de a bate cu mai multă putere ca până acum la urechile surde ale națiunii maghiare, dice acusatul, că Românii pe pământul acestei patrii ca Românii și numai ca Românii vor să trăescă și să moră. A sosit timpul cu atât mai vortos, cu cât se apropie și timpul pentru frângerea pâinii, numai puțin răbdare, puțină așteptare și va bate cialul mântuirii Românilor.

Pe Românii nimic nu-i surprinde mai mult. Ei sunt pregătiți la toate, decât trebuie chiar și la cruzimile din 1848 și 1849, când mii și mii de vieți românești s'au jertfit pentru zădărnicierea aspirațiilor lui Kossuth și, manifestându credință cătră Tron, au împedat înființarea statului maghiar, pe care Maghiarii necredincioși Tronului voiau să lăseze prin efectul înșălmător al ferului și al fureilor. E încă cald sângele, — așa dice, — care a curs și în aceste părți. Der și după atâtea ani îndelungați de suferință viitorul apropiat deși sigur aduce în sfârșit vrednica răsplată Românilor, acel viitor, care consistă în eluatarea și realizarea programului stabilit la 1848, ale cărui puncte sunt încă și astăzi adencu și neșters săpate în inima făcărni adevărați și credincioși români alu imperiului S-tului Stefan.

Nu eu citez ferocitățile anului 1848, nu eu reinprospetez grozavele suferințe ale Ardélului, ce pausează sub brutalitățile Românilor, ci d-ta! Nu eu am amintit prețul nobilului sânge, ce curge aici, ci d-ta! D-ta provocându-te cu mândria și cu fudulă la credința față cu Tronul, suscitezi sângerósele monstruosități ale infamiei, jafului și ale uciderilor în masse. Națiunea maghiară a

în Budiu, pe Câmpia. Aceștia fiind prinși, au fost torturați în mod barbar și esecutați aproape de podul Turzii de peste Arieș, fapt, de care își aduc bine aminte contemporanii, și pe care regretatul nostru Papiu Ilarianu nu l'a putut uita nici-odată în viața lui. Pentru-ce der ascunderea adevărului din partea autorului?...

Cap. XXXVIII-lea se ocupă cu istoria religioasă a Turzii. Vorbind aici despre treutul diferitelor confesiuni, cari au adepți în Turda, și despre starea lor presentă, la sfârșitul capitlului face amintire și despre confesiunile române, atingându în trecută și starea socială a Românilor din Turda, der cu cunoscut'ai superficialitate și reavoință, așa că aserțiunile lui sunt departe de adevăr. Etă cum se exprimă aici între altele:

„Trebuie să fac amintire și despre poporeni de religiunea greco-orientală, (gör. keleti; der cei de confesiunea gr. cat. ce au greșit?), care confesiune asemenea are adepți în Turda. Dintre aceștia, despre cei cari locuesc în oraș²⁾ se

poate dice cu totă siguritatea, că sunt Unguri de religiunea orientală, atât în privința limbei, cât și în privința datinelor și alu portului și nu se pré lasă a fi seduși de curente daco-române... Sunt ce e drept și aici căți-va advocați și alte amfibii, infectați de ideile daco-române, der locuitorii orientali ai Turzii cunosc bine direcțiunea acestora” etc. (p. 250.) Apoi dicându, că „locuitorii de religiune orientală încă la începutul acestui secolu au fost puțin în Turda” ne spune, că în Turda sunt trei biserici române.

Afară de aserțiunea din urmă, că adică în Turda sunt trei biserici române, toate celelalte sunt cu totul neadevurate și false.

Abstrăgându dela învechita gogoriță a daco-romanismului, este cu totul falsu lucru, că Românii din Turda ar fi maghiarizați, precum îi presentă autorul, vorbindu limba ungurască și avându aceleași datine și port, cu Ungurii. Decă autorul și-ar fi dat puțină ostenelă și

Turda locuesc afară de oraș, împrăștiat pe hotar (hodăi.)

ar fi făcutu obiectu de studiu pe Românii din Turda, ar fi aflat, că ei vorbesc românește și că au port asemenea portului de pe Câmpia, anume bărbații portă cisme sau opinci, cióreci albi de pânură, surtu (uoșu) de flanelă vântă și peptaru și pělăria cu margini înalte, er femeile portă, ce e drept, rochii, der din materiă și de coloru cu totul distincte de cele ale țerancelor unguresc, apoi cămeși cu ciupag roșu sau negru și în capu náframă; nevestele își facu cosite, și tot asemenea ar fi aflat, că ei au alte datine, cu totul deosebite de ale Ungurilor, cu cari afară de daraverile țilnice, nu au nici un amestec, ținându la limba, la naționalitatea și la biserica lor, și progresându și pe terenul economic. Ei locuesc separat de unguri, în jurul bisericelor lor, afară de cei din Turda-Nouă, unde de altcum de presentu sunt puțin Românii. Inteligența română, durere, este puțină în Turda; clasa de mijloc, și anume industriașii, sunt mai bine reprezentați; ei fus sunt cam amestecați cu Ungurii, chiar și prin înrudire. Negustori români nu se

află în Turda, der și negustori de unguri sunt puțin, fiindu cei mai mulți armeni. Acesta este icóna scurtă, der reală a stării sociale a Românilor din Turda, despre care se poate convinge ori și cine în persónă.

Ce privesc bisericele române din Turda, autorul nu le deserie mai în detaliu, nici aici, nici în partea descriptivă a edificiilor monumentale din Turda. În Turda de presentu sunt trei biserici române. Cea mai veche parochia și respective biserica, este cea din Turda-Nouă. Acesta a existat și la trecerea Românilor la unire. În această parochia se află reședința protopopescă gr. cat. a protopopiatului Turzii. Afară de acesta în Turda Nouă a mai existat o biserica română de lemn, de care își aduc aminte oamenii mai în etate. Ea se află la capătul din sus al Turzii-Nouă, în drépta șoselei, ce duce la Clușiu. Grădina, unde a fost această biserica, este și azi proprietatea parochiei gr. cat. din Turda-Nouă.

(Va urma.)

²⁾ O parte mai mică a Românilor din

pusă deja vîlul greu al uitării îmblînditoare peste aceste evenimente. D-ta ești acela, care cu o mîna dură ridică din nou acel vîl. D-ta ai provocat. Eu primesc lupta și pe acest teren, oaci noi nu avem cuvinte de a ne rușina de ea. Pentru că anulul 1848 este pentru d-voastră o rușine, pentru noi e gloriă eternă. Să vorbesc deci istoria!

Valahii, — căci la 1848 încă numai așa se numiau, — pe cari națiunea maghiară dintr'odată și cu marinimă, sub influența ștergerii iobăgiei și a încetării de privilegii și clase, i-a făcut egal îndreptățit cu ori-și-care popor civilizat din țară, — când, — dîcî, — Valahii și-au exprimat recunoștința lor, ce nu pôte nici-odată să înceteze, pentru această bună dispozițiune frățescă a națiunii maghiare. Acesta (după cum vedea Mihail Horváth) s'a întemplat în 30 Aprilie 1848 la cel dîntîu mare meeting. Sentimentul drepturilor și libertății publice câștigate pe neașteptate a soptit instinctive poporului românesc, se fi fost elî cătu de mult rămas îndrăgî, că trebuie să țină cu Maghiarul, deoarece este comună cauza noastră, cauza libertății, ale cărei cuceriri dintre tôte poporele țării tocmai pentru ei, pentru cei excluși până atunci din cadrele constituției, sînt mai prețioase.

Acosta a fost manifestațiunea nefalsificată a poporului român, așa a fost dispoziția poporului român primită drept frate față cu națiunea maghiară.

Dér pe cătu a fost de mare bucuria și pe cătu de adevărată însufleșirea poporului românesc și chiar și a națiunii maghiare față cu această manifestațiune a sentimentelor frățesci, totu atît de mare a fost turburarea în tabăra intriganților, cari prin acosta și-au vîdît pericolul puterea necondiționată și exclusivă lor influență asupra poporului român, ținut până acum de cătră ei într'o întunecime completă și usurat și stors sub tôte pretextele inchipuite.

Și într'adevăr, miserabilele interese egoistice au putut să triumfeze asupra cauzei comune.

Pentru-că deodată emisari, ce plătau bine, au cutriat tôte părțile acestei patrii și după ei în curînd a plecat și trupa acelora, de care a ascultat poporul, pentru-ca acoperindu-și egoismul lor sub mantaua principiilor naționale, umblînd din localitate în localitate, se predice, se agite și se aște în contra noastră. Răbdurilul popor român însă, după-cum vedea istoria, numai cu greu și nedumerit s'a plecat. Instinctul lăcomiei a dat decî în mîinile agitatorilor, care și asltfel au câștigat, dér credea, că numai pe viitor voru avé să câștige, a dat, dîcî, în mîinile lor față cu poporul, ce cu anevoe voia să se plece, acele arme, cu care se pôte cuceri sigur și totu-deuna. Pe buzele agitatorilor s'a rostît în tôte unghiurile acestei părți a patriei marea calomnie: că iobăgia, dijma și robotul nu le-au desființat Maghiarii, ci Impăratul, și că Maghiarii numai de aceea își organizează acum gardă națională, pentru-ca să restaureze ceea ce Impăratul a șters odată. Și acesta a fost decisiv. Pentru-că deabia la două săptămîni după aducerea hotărîrii frățesci de mai înainte în 12 Mai, a succés a aduna în Blășiu pe așa numitul cîmp al libertății 15,000 de Valahi, unde masele seduse, în numele întregului popor român, au respins hotărîrea adusă la 30 Aprilie; au proclamat constituția austriacă împărătescă în Ardeal, au denegat legalitatea și recunoșcerea guvernului unghuresc și au respins uniunea Ardélului cu Ungaria, ce s'a fost deja decretat pe calea legislativei.

Etă, acosta numiți d-voastră programul stabilit în 1848! Acesta îl profeszi, acesta îl aprob și pe acesta îl aperi d-ta! După d-ta fiă-care Român adevărat și credincios din imperiul Sf. Ștefan în adencul inimei sale trebuie să păstreze aceste aspirațiuni!

Dér acosta încă nu e totul, stimaților domni jurați! Pentru-că istoria ne îndră, că sub presedința unui profesor din Bucuresc și a unui emisar rusesc după acest meeting au mai rămas împreună vre-o 200 Valahi căpuțați, care de astădată cu pustiirea directă a Maghiarilor au luat hotărîrea, de a împreuna pe tôte Românii și de a întemeia dela Tisa în jos un imperiu mare și independent cu numirea Daco-Romania, împărțind Ardealul în prefecturi și triburi, și ceea-ce e mai natural, împărțind și numai decăt ei între ei ren-tabilele posturi de prefecți și tribuni.

Apoi istoria și pe acesta îl cunoșce drept un program românesc stabilit în 1848! Întrebarea e acum nu-

mai aceea, că ore dintre cele două d-ta ale căruia principii și aspirațiunile pîrtinesc, le profeszi și aprobezi? Acum mai rămăne numai întrebarea, care hotărîre trebuie după d-ta să o profesze din adencul inimei fiăcare Român credincios și adevărat din imperiul Sf. Ștefan, hotărîrea adusă de cei 15,000 seu cea de cei 200 Români? D-ta poți să pîrtinesci, să profeszi, să aprobezi fiă pe una, fiă pe cealaltă, fiă pe amîndouă, însemnătatea, înțelesul și scopul sînt aceleași, și anume: ca de pe acest pămînt să se ștergă statul Maghiar, și pe acest pămînt — cu extirparea rassei noastre, — să se nimicească rassa și statul Maghiar.

Dér acest program nu a fost și acest program nici nu va fi nici-odată al poporului român, ce trăese cu noi în pacinică bună înțelegere, pentru-ca acosta, după cum am arătat, stimați dîi jurați nu a fost altceva, decăt aspirațiunea mîrșavă a unei cete de omeni miserabili, cari vîneză după interese materiale murdare și cari prin funcțiuni și tradări cant și cerșesc influența.

Și acum pun întrebarea, stimați domni jurați, cine nisuesce la realizarea acestor aspirațiuni și la întemeierea unei împărții române independente, ce ar avé să cuprîndă pe tôte Românii și cutéză a propovedui, că ideile acestor aspirațiuni trebuie să fiă păstrate în adencul inimei fiă-cărui Român adevărat și credincios, — ore în gura acestui om nu e o minciună perfidă credința față cu Tronul, ce o propoveduesce pe tôte potecile și bulbucarea față cu realitatea?

Nu e permisă a accentua programul din 1848 de-odată cu credința cătră Tron, pentru-că în consecunțele sale acosta nu ar însemna altceva, decăt un contrast diametral față cu credința cătră Tron, decăt o tradare directă a Tronului, căci în acel moment, în care s'ar înființa împărția daco-română independentă, drept consecunță naturală și necesară se impune o dinastie separată, independentă și națională.

Permis este unui om, care profesăză principiile programului stabilit la 1848, să accentueze credința cătră Tron și în același timp să bănuiesce pe Maghiar, că espiră la rumperea de cătră Tron, când națiunea maghiară la exclamațiunea Mariei Teresiei, ajunsă în desperare pentru sôrtea Tronului patriei, și împărției, și pîrșită de celelalte popore ale ei: „Tôtă speranța 'mî-o pun în D-șu și după D-șu singur numai în Maghiar!“, — a răspuns — cu *vitam et sanguinem*?”

Permis este visătorului unei mari Daco-Romanii să vorbesc de credința cătră Tron și să bănuiescă pe Maghiari pentru aspirațiuni de infidelitate, când acosta națiune pe timpul celor mai critice zile ale dinastiei, când regele încornat fugind, s'a refugiat dinaintea inamicului estern dînt'un loc într'altul alt imperiului seu, a răspuns la proclamațiunea seducătoare a marelui Napoleon prin aceea, că a trimis 500 mii de omeni pe cîmpul de răboiu și a jertfit pentru regele un miliard din averea sa? E infidelă Tronului aceea, pe care buzele regale, pentru credința sa tradițională, pentru sacrificarea sa de sine o numesc totdeuna și consecunță *fidelis generosa magna anima natio hungarica*? Și cu credința se fălesce întrecutul, care încăldește în inima sa idea întemeierii unei mari împărții române independente și încuragiază spre acosta și pe alții? (Va urma.)

SCRILE DILEI.

„Scrieri postume“. Sub titlul acesta se vor publica la Bucuresc mai multe manuscrise rămase de Alexandri. Dintre acestea unele sînt în stare fragmentară, dér sînt și multe bucăți isprăvite, între cari vre-o două drame și mai multe poesii.

Iubileul lui Strossmayer. Cetim în „Egyetértés“: Iubileul lui Strossmayer n'a trecut fără răsnetă nici în Rusia, căci foile rusești îl sîrbătoresc ca pe luptătorul ideii slave. „Petersburgkaja Gazeta“ publică un articol mai lung despre episcopul jubulant, în care aprențîndu-i faptele și dîce următoarele: Ideea oducătoare și scopul principal al lui Strossmayer a fost totdeuna învingerea slavismului. În interesul acestui scop el totdeuna vestesce, cătu este de necesară legătura strînsă dintre Slavi și

elî înclină fără condițiuni spre politica rusescă și spre misiunea politică a acesteia“. Și panslavul „Svjet“ publică biografia lui Strossmayer sfîrșind astfel: „Strossmayer este luptătorul deplin al ideii slave; elî e în stare a vedî în viitor și cunosece calea prin care pôte ajunge la victoriă această idee. Numele lui merită, să fiă însemnat pe cea mai frumoasă pagină a istoriei întregului Slavism“. „Novoje Vremja“ încă vorbesce despre Strossmayer cam astfel, dîce „Egyetértés“.

Săpături în Dobrogea. Se scrie din Dobrogea, că acolo au început a se face săpături la Adam-Klisi și că s'au găsit mai multe antichități de o valoare reală. D. Grigore Tocilescu va pleca din nou zilele acestea într'acolo spre a supaveghia mersul lucrărilor.

D-lu T. Burada, cunoscutul artist în violină, care a concertat cu multă succes la expozițiunea din Paris și în orașele principale ale României, se află de eri în orașul nostru și aujîm cu bucuria, că voesce a da și aici un concert.

Monopolurile României. Din 1 Aprilie până în 31 Iulie a. c., va să dîcă în timp de 4 luni de zile, monopolurile României în tutun, timbre, sare, chibrituri și cărți de joc au adus statului un venit mai mare cu 830,874 lei ca în aceeași perioadă a anului trecut.

Orcanu. Din Triestu se telegrafază cu data de 27 August, că un orcan teribil a causat în 25 Aug. mari pagube în provincia. În urma furtunii pe mare au fost periclitare și câteva vieți de omeni. În orașele Pirano, Rovigno, Parenzo s'au întemplat o mulțime de stricăciuni însemnate la case și la bucate. Mai multe persoane, fiind cuprinse de furtună, au suferit vîtmări mai mari seu mai mici. Băreile, care au fost cuprinse de orcan, parte s'au cufundat, parte au fost aruncate la țermure.

Școala primară de fete română greco-catolică din Blășiu.

Blășiu, 13 Septemvre a. 1890.
Stimate D-le Redactor. Deși este scris, că nu trebuie să scie mîna stîngă ce face dreapta, totuși sînt fapte de aceea, cari provenind din simțeminte adevărate nobile creștinesc, merită a fi aduse la cunoștința publicului interesat. A nu le espune, însemnă a desconsidera virtutea și a ascunde istoria dinaintea posterității.

O parte mare din cetitorii țiarului D-tale are cunoștința, că în opidul Blășiu, capitala provinciei bisericesci române gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, a esistat, pe lângă Institutele de învățămînt deschise de neobositul episcop Petru Paulu Aron, cu 145 ani înainte, și o școală pentru fete. Acesta datează numai de pe timpul domniei episcopului Ioan Lemeni. Acest episcop, care încă s'a interesat de instruirea tinerimei, pe lângă alte inoir a ridicat din alu seu propriu și școala din cestiune, după cum se pôte vedî de pe inscripțiunea dela acest edificiu, pe care se află scris: *fieri curavit Ioannes Lemeny*. Ceea ce sciu și adevăresc opidani mai bătrîni de aici din propria-le cunoștință. Fapta acosta a episcopului a fost trecută cu vederea în *Istoria bisericei românești unită cu Roma*, scrisă de Claritatea Sa D-lu Dr. Alexandru V. Grama în anul 1884. Observațiunea cred, că nu se va lua în nume de rău.

Fiind însă edificiul acela cam umil și așezat într'o stradă prea îngustă față de frecuența cea mare de când cu introducerea căii ferate, prin care acest opid a devenit un adevărat emporiu de cereale, de aceea Escelența Sa Domnul Dr. Ioan Vancea, actualul Archiepiscop și Metropo-

lit, nu a pierdut din vedere nici sôrtea acestei școle. Ea i-a zăcut în inimă întocmai ca și celelalte Institute de creștere de aici. Și după-ce prea bunul Dumnezeu i-a ajutat să-și vedă cu ochii realizată idea înființării Institutului tinerimei și după-ce a ridicat din nou și institutul preparandial-normal, cari pretindeau atențiune de prima urgență, și-a recules puterile de nou. A ridicat alt edificiu pentru numita școală, mai correspunător atît din punct de vedere igienic, cătu și didactic. Escelența Sa a scos o din îngustimea și umilnța în care se afla. A așezat în piață, la loc deschis, în rîndul caselor capitulare, vis-a-vi cu gimnasiul. Și ca să correspundă cerințelor actuali, a ridicat o dela 2 la 3 clase ordinare. Tôte speșele împreunate cu edificarea, mobilarea și provederea cu rechizitele de lipsă le-a suportat Escelența Sa din cassetă privată, în sumă de peste 8000 fl. v. a.

Implinindu-se prin acosta o faptă de mult dorită, în 5 Septemvre a. c. st. n. edificiul a fost binecuvîntat și stropit cu apă sîntită în prezența corpului învățătoresc și a elevelor, conform ritualului. După care act edificiul a fost predat spre continuarea prelegerilor. Imediat după acest act solemn, corpul învățătoresc și-a ținut de datorință a se presenta în corpore la marel Mecenate și a-i depune omagie de mulțămînt în numele părinților și elevelor pentru acest nou sacrificiu depus pe altarul bisericeii poporului seu. Părinții și elevele se felicita, că Provedința lî-a trimis bărbatul la timpul seu.

Fiă, ca să-și vedă Escelența Sa implinite și alte dorințe totu așa de nobile și totu în această direcțiune!

G. Munteanu,
directoru.

DIVERSE.

Incendiul în Salonichi. — Despre catastrofa acosta se scrie din Salonichi cu dta 4 curent: Astă nopte la orele 1 a erupt foc în *Agia Sofia* (biserica metr. grec.), care nutrită de un vînt vehement, s'a lătit îndată. Au ars cam 4000 case, întreg raionul grecesc și ovreesc este o ruină. Casele cea mai mare parte erau de lemn, s'au ruinat însă și case de pîtră. 200,000 lire sterlinge (à 11 fl.) erau asigurați, paguba trece peste 600,000 sterlinge. Consulatul grecesc și engles, *Agia Sofia*, palatul metropolitului, gimnasiul grecesc arseră până în fundament. În biserică se află antichități prețioase. 1500—2000 familii au rămas sub cerul liber (mai ales familii mari de 10—20 capete, fiind că ovrei trăiesc laolaltă, patriarchal.) Militari nu erau de față, fiind că în Salonichi este lipsă de apă, și miliția se află 3—4 ore dela Salonichi. Sultanul a pus corturile militare la dispozițiune nenorociților și a lăsat să le cîcă pîne. Miseria e mare.

INECROLOGU.

Iuliana Popu născută Mihalca ca soție. Alexandru, Livius, Lucreția și Valeria ca fii, Leon Buzdug și Ioan Barbul, preoi, ca gineri; Raveca Popu născută Brușu ca noră, Alexandru, Maria, Elena și Agneta ca nepoi și nepote, Ioan Buzdug paroch gr. or. ca tînu, precum și alte multe rudeni și afini anunț cu adencă intristare, cumc scumpul și neuitatul lor soț, tată, frate, socru, unchiu și afîn Moisa Popu, paroch și v.-protopop onorariu în Borgo-Tiha, după un morbu greu de 10 luni și-a finit cursul neobositei sale vieți astăzi la 12 ore în alu 56-lea an alu etăței și alu 31-lea an alu fericitei sale căsătorii și alu oficiului preotesc.

Rămășițele pămîntesci ale scumpului decedat se vor înmormenta Joi în 11 l. c. la 2 ore p. m. în cimiterul gr. cat. din loc.

Fiă i tîrina ușoră și memoria eternă! Borgo-Tiha, în 8 Septemvre 1890.

Rectificare. Descrierea înmormentării lui Alexandri, publicată în numărul trecut alu fîiei noastre, este reprodusă după „Timpul“, ceea ce din erore omițîndu-se a se însemna, prin acosta se rectifică.

Editor și redactor responsabil:
Dr. Aurel Mureșianu.

